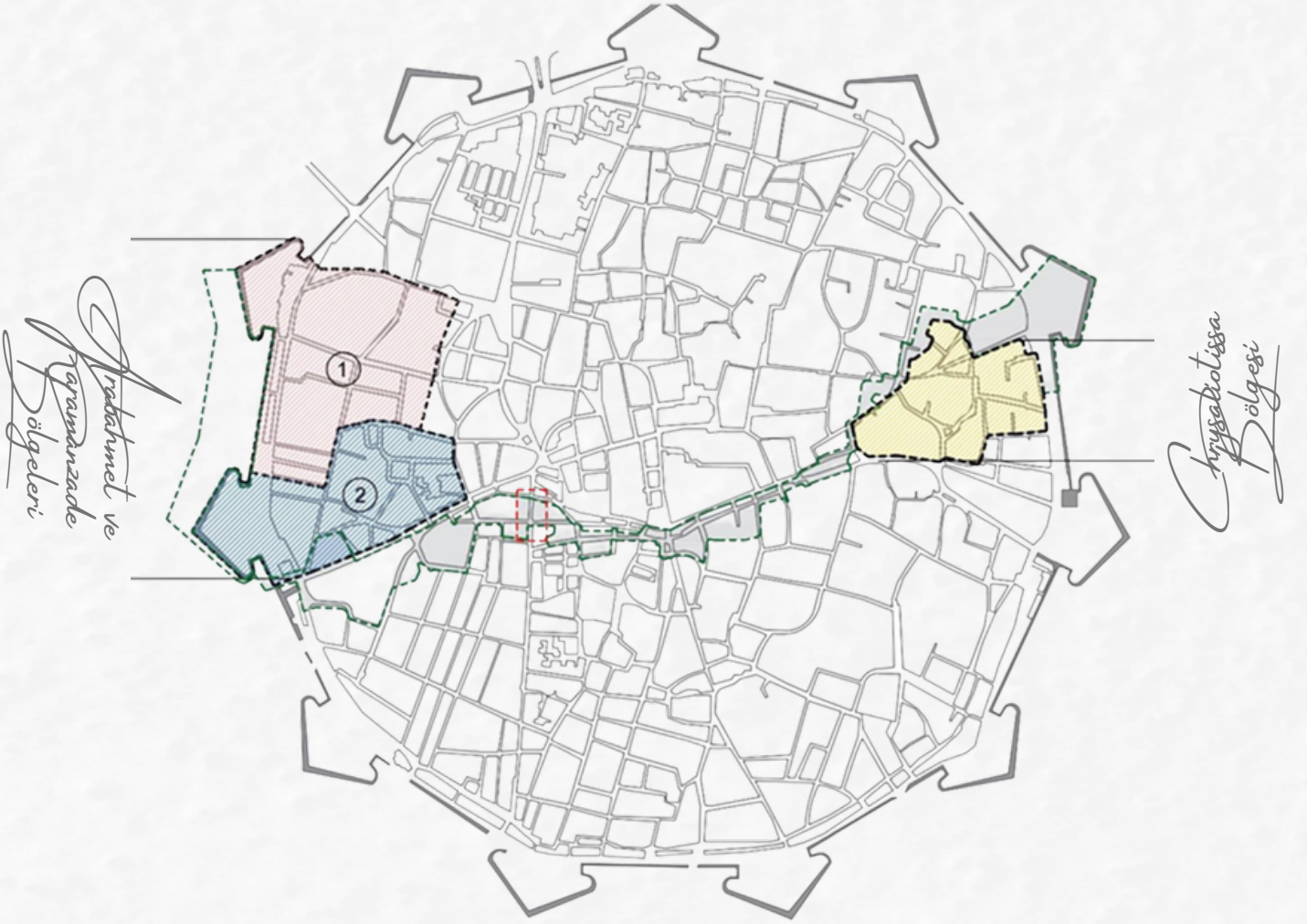

LEFKOŞA ARABAHMET VE CHRYSLINIOTISSA BÖLGELERİNDEKİ KENTSEL DÖNÜŞÜM ÇALIŞMALARININ KENT HAKKI ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ

PROJE RAPORU

2022

**KENT, KENTSEL HAKLARIN
ANLAŞILDIĞI, UYGULANDIĞI VE
YAŞANDIĞI BİR MEKAN OLARAK
İNSAN HAKLARI KAVRAMI İLE
KESİŞMEKTEDİR. ÇÜNKÜ
KENTLER, KENTSEL HAKLAR DA
DAHİL OLMAK ÜZERE, İNSAN
HAKLARININ EN İYİ ANLAŞILDIĞI
VE UYGULANDIĞI YERLERDİR.**

Üçüncü kuşak haklar olarak tanımlanan kentli haklarının temel amacı kentsel yaşam kalitesinin artırılmasıdır. Kentsel yaşam kalitesi, toplumsal, ekonomik ve mekansal öğeler açısından kent tanımına giren yerlerde, kentsel alt yapı, iletişim, ulaşım, konut ve benzeri olanakların sunulma düzeyinin artırılmasıdır. Kentsel haklar, bir taraftan yerel yönetimin demokratik süreçlerine katılım ile yerel hizmetlerde kalite ve etkinliğin artırılmasını ve toplumsal bilinç duygusunun geliştirilmesini sağlarken, diğer taraftan yerel düzeyde ekonomik, sosyal ve kültürel fırsatlar oluşturmaya içermektedir.

1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi dünya ölçeğinde hak ve özgürlükler çerçevesini oluşturan ilk belgedir. Bu Bildirge, kentli haklarına kaynaklık eden önemli bir belgedir. Bildirge'nin 25. maddesine göre "Herkes, kendisinin ve ailesinin sağlığı ve gönenci için yeterli beslenme, giyinme, konut, sağlık bakımı ve zorunlu toplumsal hizmetleri de içeren bir yaşam düzeyine kavuşma hakkına sahiptir" denilmektedir. 1966 tarihli BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ise yaşama standardı hakkı ile yeterli beslenme, giyinme, barınma ve yaşama koşullarının sağlanmasını içermektedir. Bu noktadan hareketle "anayasa" madde 40'ta da "Herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı" olduğuna değilmiş ve madde 44'te konut hakkına yer vermiştir.

Kentleşme süreci ile nüfus oranında kayda değer bir artış olan kentlerde, insanca bir yaşam için uygun ortamın sağlanması gerekliliği önemli hale gelmiştir. Bu doğrultuda daha çok insanın kentlerde yaşamaya başlaması bu insanların haklarının da önemli hale gelmesine kaynak teşkil etmiştir. Çünkü bu haklar yaş, dil, din, cinsiyet, etnik köken, siyasal, ekonomik ya da sosyal konum ayrımı yapılmaksızın tüm yerel topluluk üyelerinin haklarıdır.

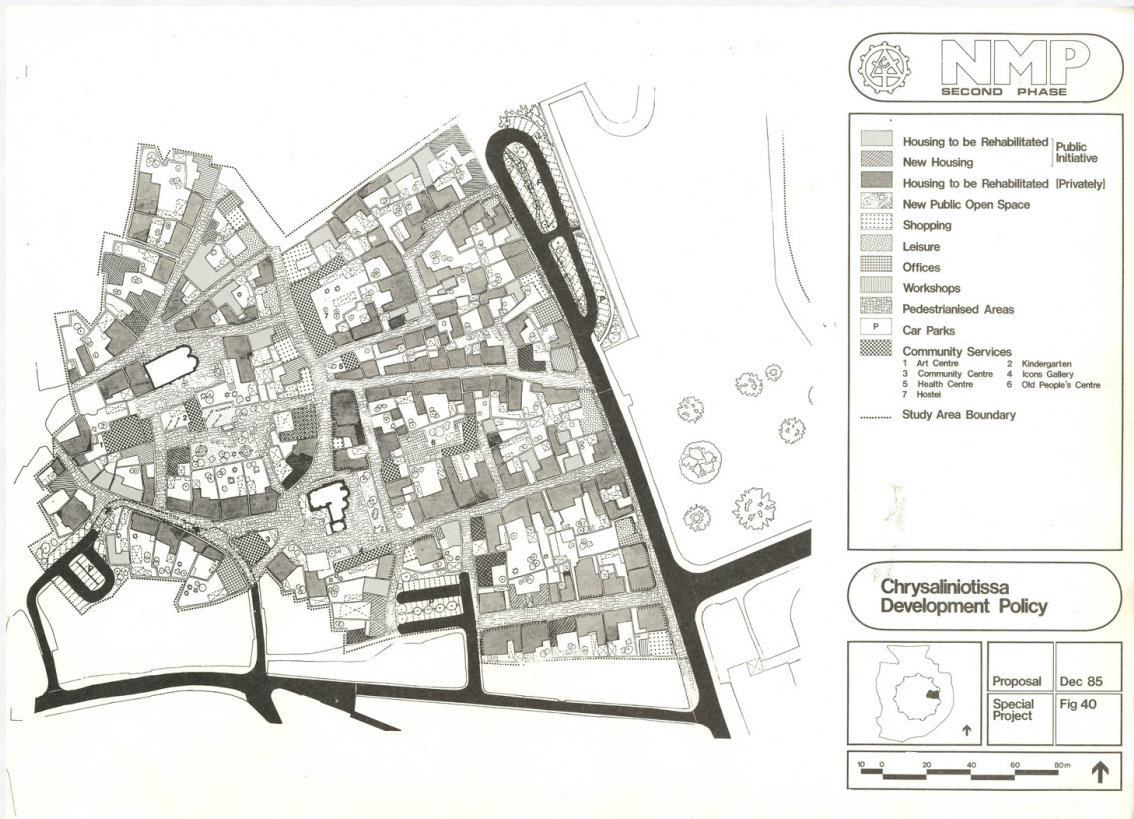
İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde de kabul edilen "herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı" olduğundan hareketle bu hakların gerçekleşeceği yerler olan kentlerdeki değişim ve dönüşümün incelenmesi, kent hakkının daha görünür kılınması, bu hakların uygulayıcıları olan merkezi ve yerel yönetimler, bölgedeki sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin sorumluluklarının hatırlatılması, ayrıca bölge sakinlerinin demokratik karar alma süreçlerine aktif katılımlarının artırılması, bilgi ve belge talep haklarını kullanma alışkanlığı kazandırma ve böylece kente olan aidiyetlerinin artırılması gerekmektedir.

Lefkoşa özelinde ise kentin bir an önce kendi özgün yapısına uygun, uygulanabilir bir modelle kontrollü bir şekilde yeniden yapılandırılması ve sahip olduğu tarihi ve stratejik önemin gerektirdiği rolü üstlenecek bir yapıya kavuşturulması hedefiyle 1984 yılında iki toplumlu olarak ilan edilen Nicosia Master Plan (NMP) ve bu planda öngörülen Birleşmiş Milletler destekli, iki ikiz konut rehabilitasyon projesi (Arabahmet ve Chrysaliniotissa) kapsamında yapılan kentsel dönüşüm çalışmaları kent hakkı çerçevesinde incelenmiştir.

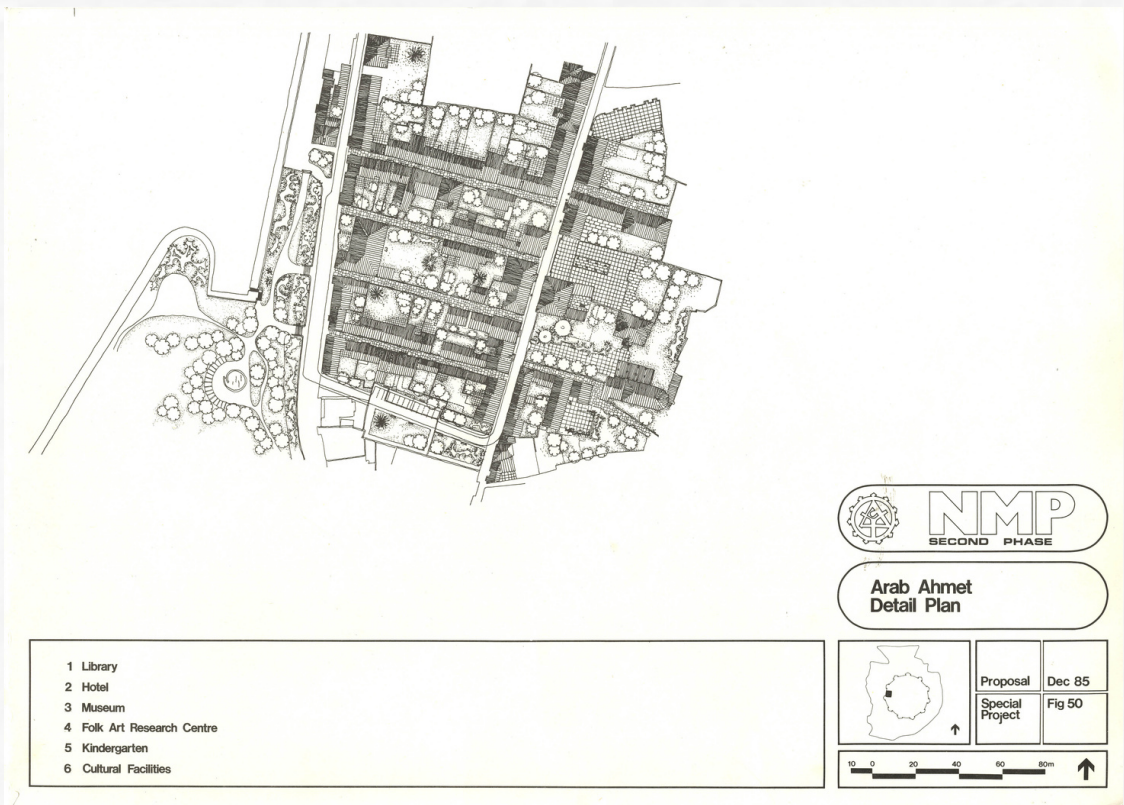
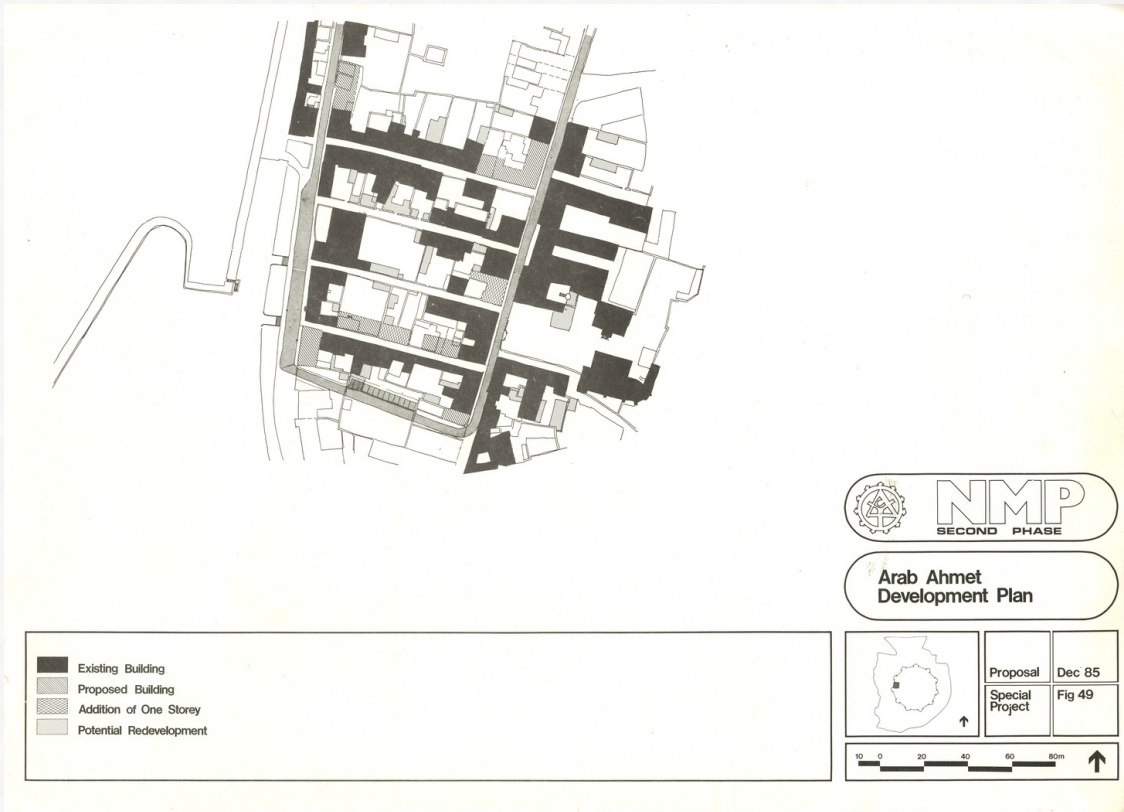
Proje İsmi	Chrysaliniotissa Rehabilitation Project
Konum	Suriçi Lefkoşa, Chrysaliniotissa, Ayios Kassianos, That-El-Kale.
Finansman	USAID
Uygulayıcılar	UNHCR/UNDP/UNOPS- Bi-communal Development Programme
Başlangıç Tarihi	1985
Bitiş Tarihi	ca.2004
Proje Yürütücüsü	Nicosia Master Plan Ekibi
Bütçe	3.600.000 \$
Proje Açıklaması	24 adet geleneksel konutun restorasyonu ve boş parsellere 8 adet yeni konut inşaatı ile toplam 42 konut yapımı. Ayrıca El Sanatları Merkezi, Flatro ve Caraffa burçları arasındaki Chrysaliniotissa Bahçesi, Minoos caddesindeki otopark ve Anaokulu gibi bir dizi alt projeyi hayata geçirerek topluluk tesisleri sağlandı ve son olarak sokak cephelerinin restorasyonu yapıldı.
Projenin Hedefleri	Chrysaliniotissa'nın çevresini iyileştirip ve Lefkoşa'nın tarihi merkezinde sosyo-ekonomik ve kültürel rolünü yeniden tesis eden değerli mevcut konut stokunun restore edilmesi, bölgenin rehabilitasyonu ve yeniden kullanımı. Ayrıca toplum tesisleri sağlayıp ve çocuklu genç aileleri çekmek amaçladı.
Projenin Çıktıları	Yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve bölgenin nüfusunu gençleştirilip önemli tarihi mahallenin yeniden canlandırılmasına doğrudan katkıda bulunuldu. Ayrıca, bu proje, bölgedeki listelenmiş evler için restorasyon projelerini sürdürmek ve mali ve diğer teşviklerden yararlanmak için özel bir girişimi harekete geçirmeyi başardı.

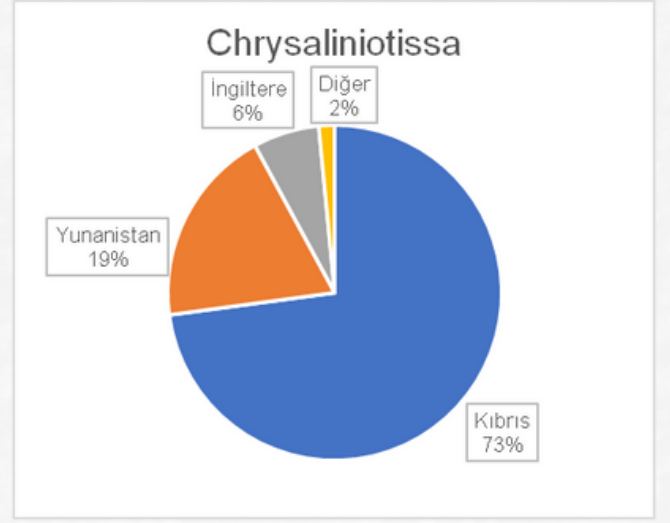
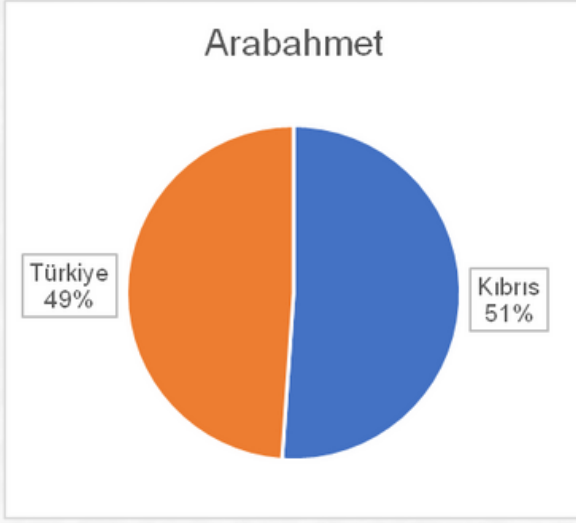

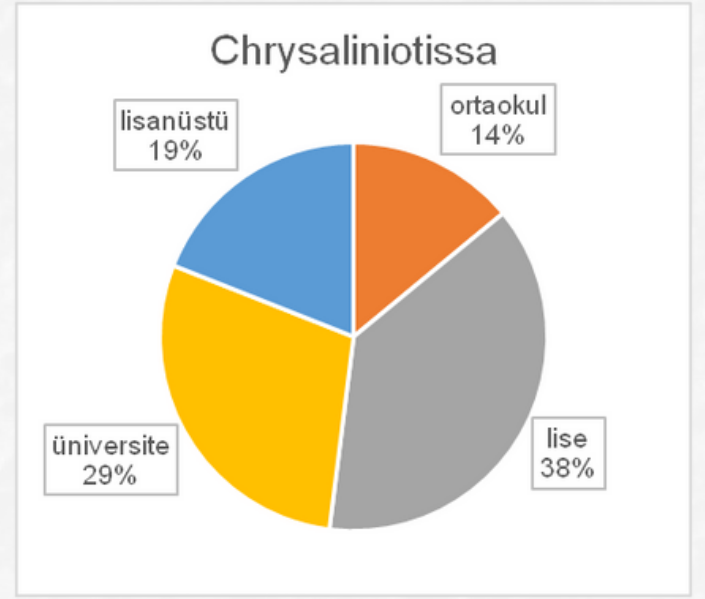
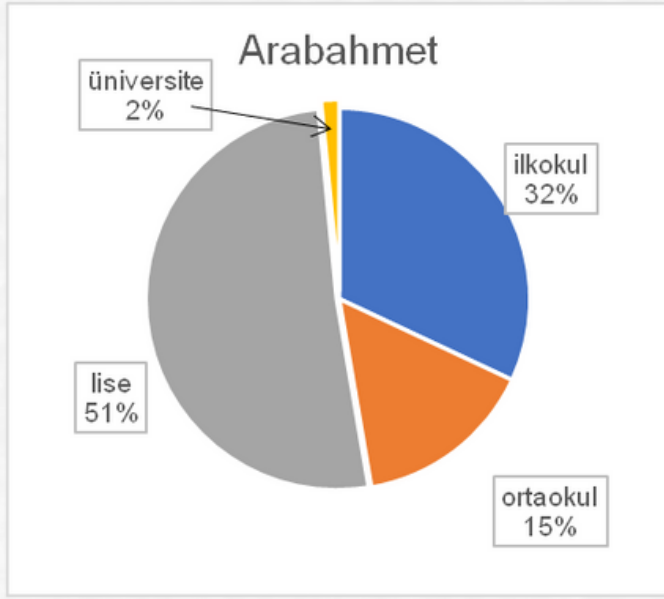
Proje İsmi	Arabahmet Rehabilitation Project
Konum	Suriçi Lefkoşa, Arabahmet ve Karamanzade Mahallesi.
Finansman	USAID
Uygulayıcılar	UNHCR/UNDP/UNOPS- Bi-communal Development Programme
Başlangıç Tarihi	1985
Bitiş Tarihi	Yürürlükte
Proje Yürütücüsü	Nicosia Master Plan Ekibi
Bütçe	4.443.000 \$ (tahmini)
Proje Açıklaması	30 evin restorasyonu, 12 yeni konut inşası, birleşik bir konuttan 2 yeni ünite yaratılması ve eklemelerle 3 yeni ünite inşa edilmesi. Kreş, Halk Merkezi, Kütüphane, Müze ve Otel/Restoran yapımı. STK'ların bölgeye çekilmesi.
Projenin Hedefleri	Arabahmet'in çevresini iyileştirmek ve Lefkoşa'nın tarihi merkezinde sosyo-ekonomik ve kültürel rolünü yeniden oluşturmak için mevcut konutları restore etmek ve yeniden kullanmak. Sosyal imkanları arttırmak ve genç aileleri çocuklarıyla birlikte bölgeye çekmek. Fakat bunun ötesinde, başka yerlerde benzer kamu sektörü girişimleri için bir pilot proje olmak.
Projenin Çıktıları	Toplam 120 araç kapasitesine sahip 2 adet otopark inşa edildi. Üç ana cadde ve ona paralel 4 sokak aydınlatılmış, asfalt ve cephe düzenlemeleri tamamlanmıştır. Ayrıca bu 4 sokak yayalaştırılmıştır. 140 kişi kapasiteli tiyatro binası yenilenmiş ve bölgeye STK'lar, sanatçılar ve KAÜ yerleşmiştir.

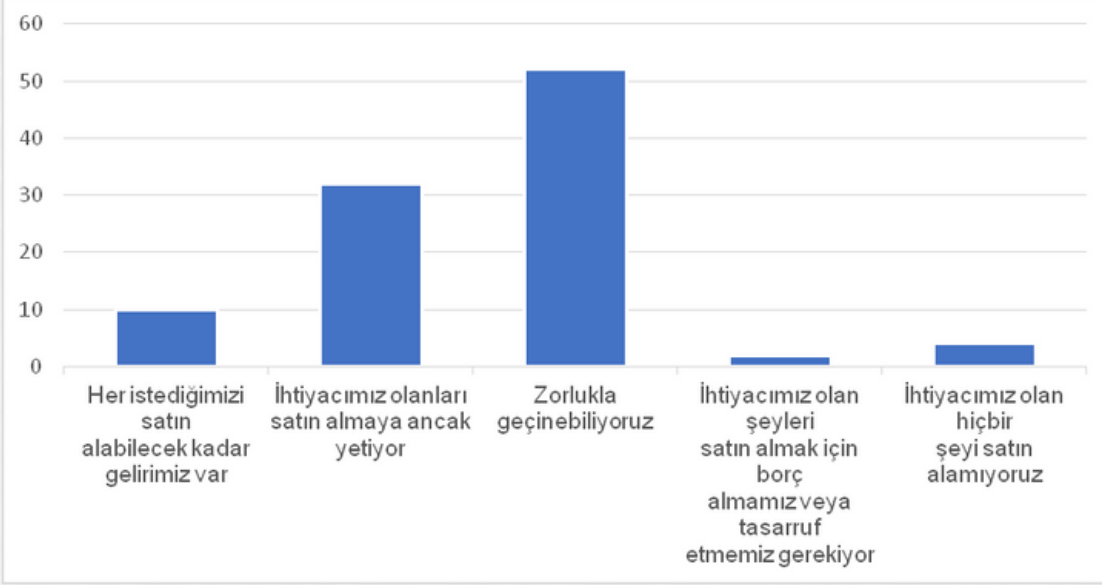
Eğitim Düzeyi (en son mezun olunan eğitim kurumu)

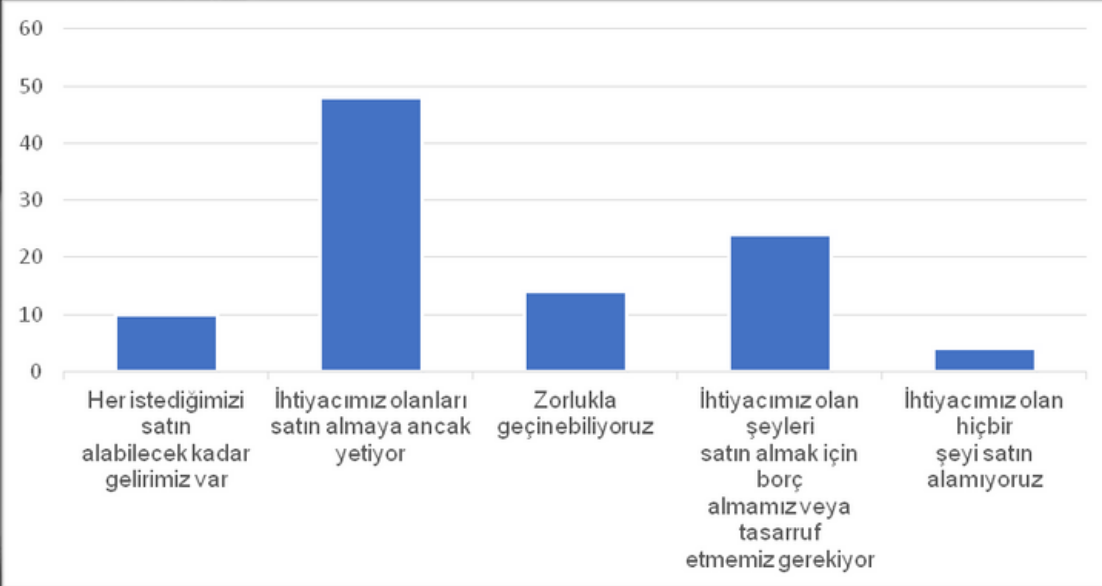
**KENT HAKKI,
KENTTEKİ TÜM
KESİMLERİN
İHTİYAÇ VE
TALEPLERİNİN
GÖZ ÖNÜNDE
BULUNDURULA
RAK HERKESİ
KAPSAYAN BİR
KENT
MEKANININ
İNŞASINI
ZORUNLU
KILMAKTADIR
(BAHÇECİ,
2020:228).**

ARABAHMET

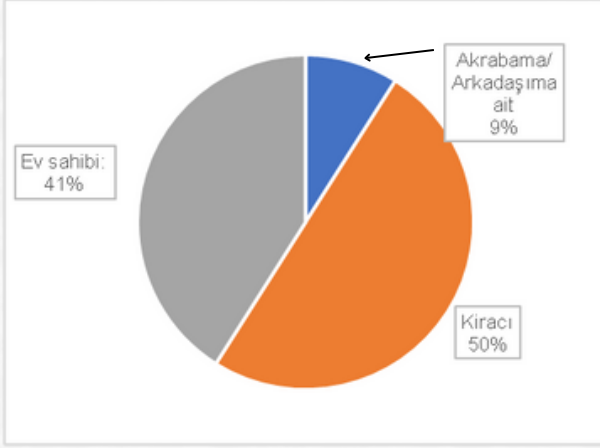

CHRYSLINIOTISSA

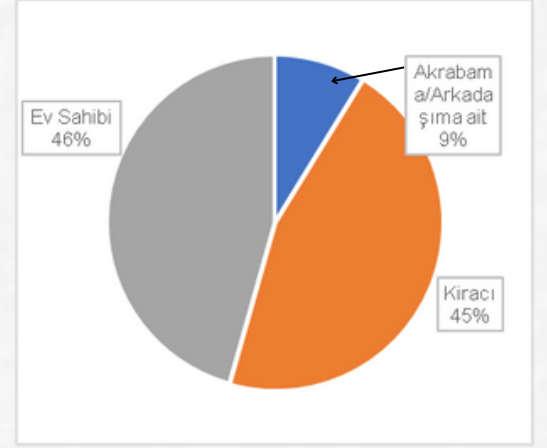

Kent hakkı, hukuki bir haktan ziyade, zenginin ve güçlünün hak iddialarına karşı muhalif bir talebi ifade etmektedir. Bu hak bütün insanlık için değil, kentin nimetlerinden mahrum bırakılmış ve bu nimetlere ihtiyacı olanlar için bir yeniden dağıtım hakkıdır (Mayer, 2014: 113). Toplumun her kesiminden herkesin kentin sağladığı olanaklara ulaşabilme hakkıdır.

ARABAHMET

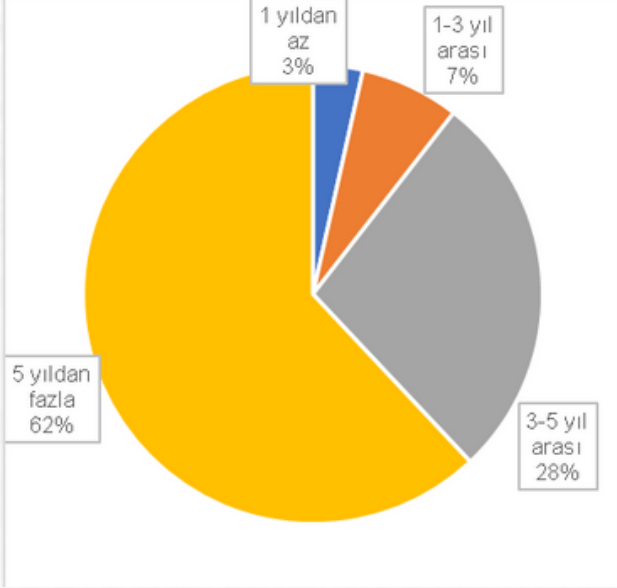
CHRYSA LINIOTISSA

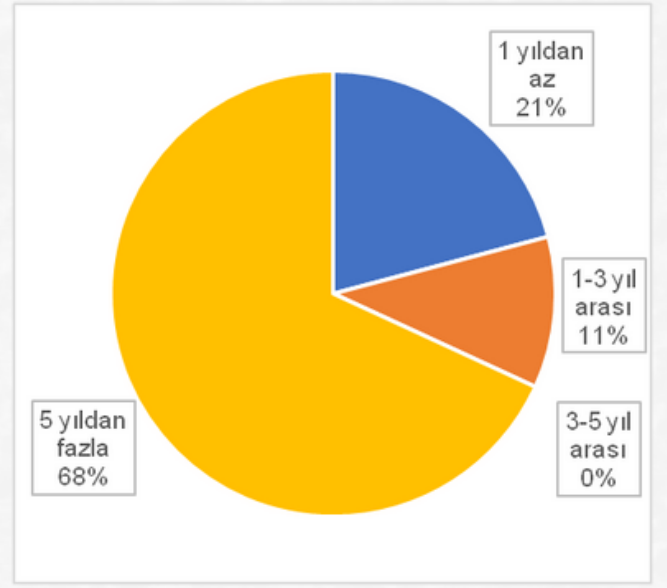
Mülkiyet üzerindeki hakların ve mülkiyet değerlerinin neoliberal çerçevede korunmasının alt-orta sınıf için bile egemen siyaset biçimi halini aldığı (Harvey, 2013: 57) günümüzde, kent hakkının kentin gerçek sahipleri tarafından kazanımı ve kentlerin bu çerçevede dönüşümü konusu çok önemlidir. Her bir mahalleli, bölge sakini değil sahibi gibi davranmalıdır.

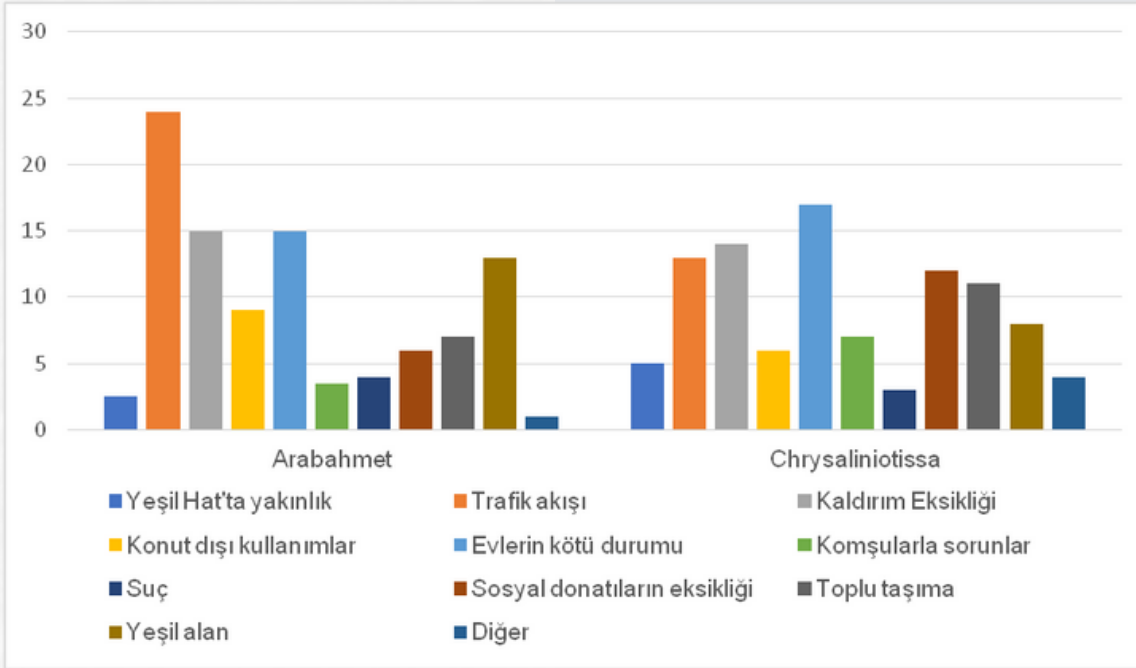
ARABAHMET

CHRYSLINIOTISSA

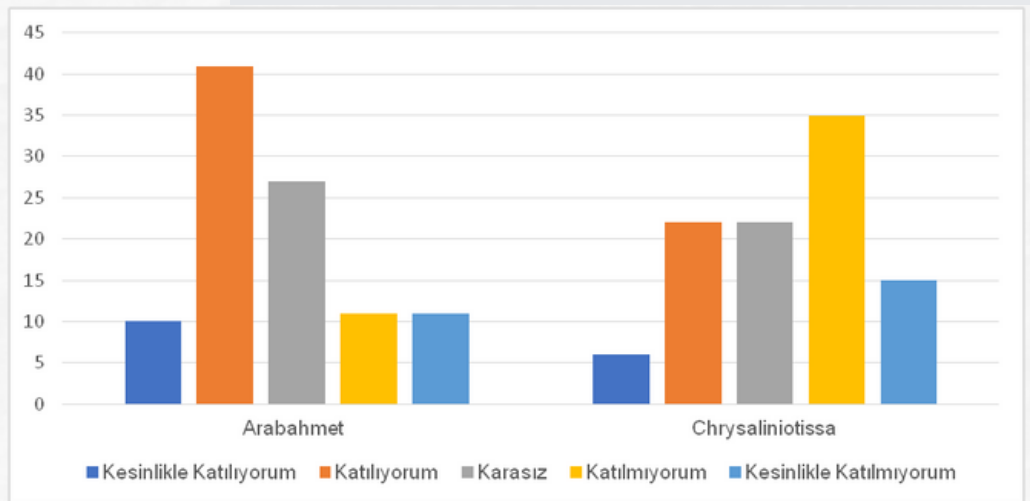

BÖLGEDEKİ SORUNLAR

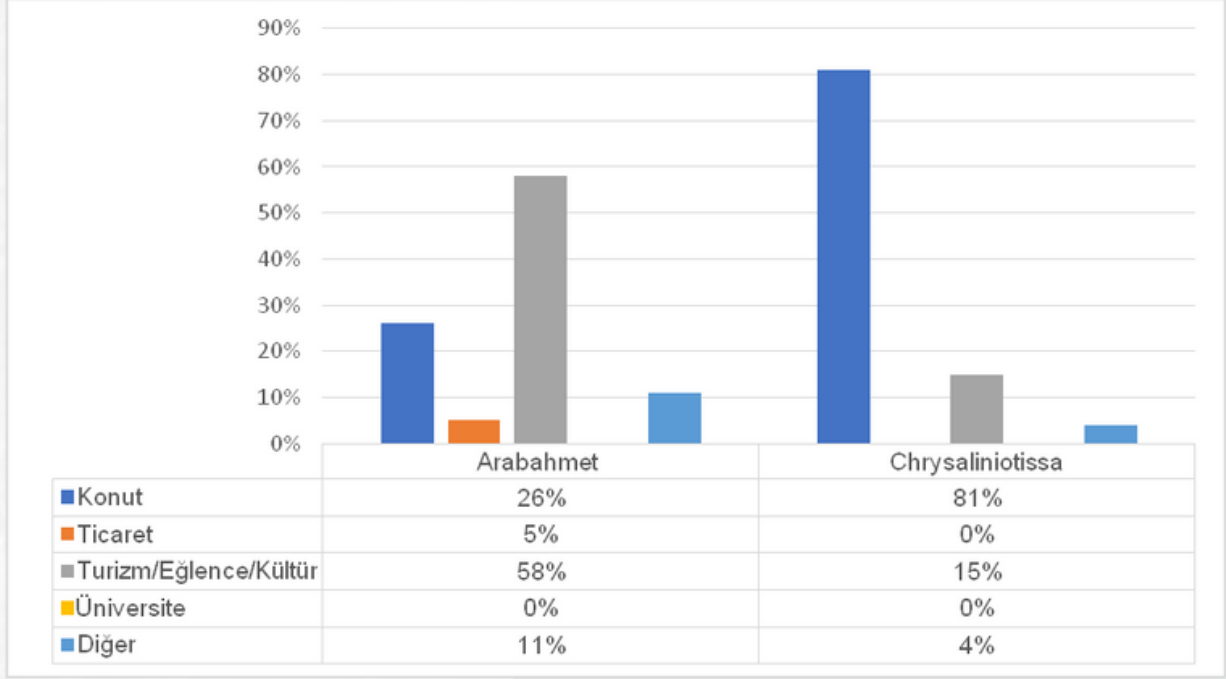
Kent hakkı kavramını göz ardı etmek bu sorunlara üretilen çözümlerin önündeki yapısal engellerin de göz ardı edilmesine neden olacağından dolayı her türlü çözüm önerisi yetersiz kalacaktır.

**BÖLGEDE
OLUMLU BİR
DÖNÜŞÜM
YAŞANMAKTADIR.**

KENT HAKKI, KARŞI KARŞIYA OLDUKLARI HAYATTAN MEMNUN OLMAYANLARIN; BU HAYATIN GELİŞME VE YARATICILIK POTANSİYELLERİNİ SINIRLADIĞINI DÜŞÜNENLERİN "İSTIKBAL ARZUSU" OLARAK GÖRÜLMEKTEDİR (HARVEY, 2013: 67) YAŞADIKLARIN YERLERİN GELİŞİM VE DÖNÜŞÜMÜNDEN MEMNUN OLMAYANLARIN BUNU İFADE EDEBİLMESİ HAKKIDIR.

BÖLGENİN GELECEĞİ

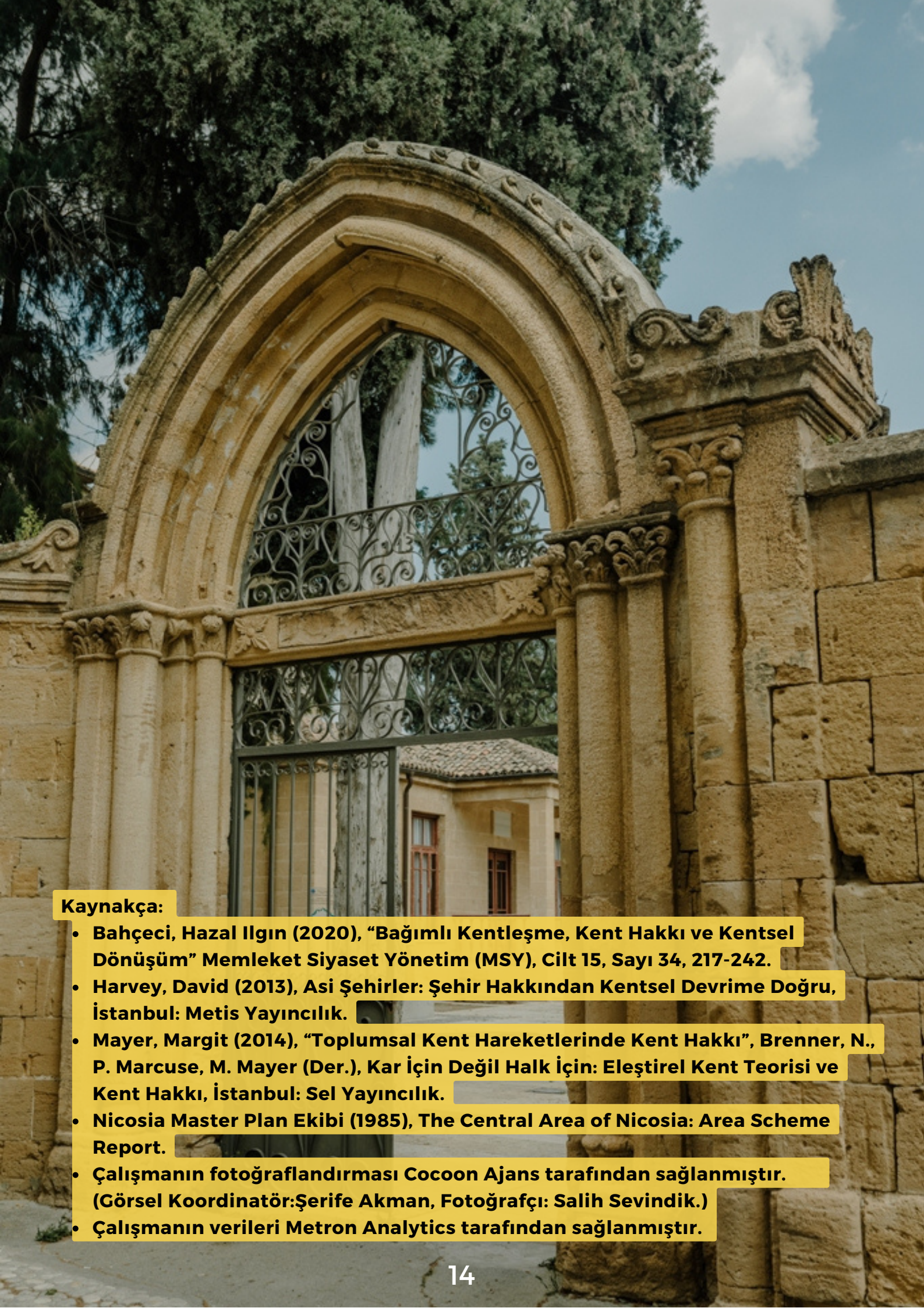
Kent hakkı, bireyin yaşadığı dünyayı deneyimlemesinin yanı sıra, onu seçme, istediği gibi şekillendirme ve yeniden icat etme hakkının talebidir (Harvey, 2013: 44). Dolayısı ile bölgede uzun yıllardır yaşadığı tespit edilen bölge sakinlerinin, bölgenin geleceğinde söz sahibi olması beklenir.

KENT HAKKI, KENTTEKİ TÜM KESİMLERİN İHTİYAÇ VE TALEPLERİNİN GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULARAK HERKESİ KAPSAYAN BİR KENTİN İNŞASINI ZORUNLU KILMAKTADIR. ANCAK BÖYLE BİR KENTTE;

- **KENTSEL YAŞAM, YURTTAŞLARIN ÖZGÜRLÜKLERİNİN GARANTİSİ OLABİLİR.**
- **KENT YÖNETİMİNDE KATILIM VE MÜZAKERE ORTAMINI SAĞLAYACAK ARAÇLAR GELİŞTİRİLEBİLİR.**
- **TÜM TOPLUMSAL SINIFLARIN YER ALDIĞI, KİŞİSEL FARKLILIKLARIN GİZLENMEDİĞİ YA DA DAYATILMADIĞI KAMUSAL BİR ALAN OLARAK KENT DENEYİMLENEBİLİR.**
- **YOKSULLUĞUN, TOPLUMSAL DIŞLANMANIN VE KENTSEL SUÇUN EN AZA İNDİRİLDİĞİ YAŞAM ALANLARI OLUŞTURULABİLİR.**

Kaynakça:

- Bahçeci, Hazal Ilgın (2020), “Bağımlı Kentleşme, Kent Hakkı ve Kentsel Dönüşüm” Memleket Siyaset Yönetim (MSY), Cilt 15, Sayı 34, 217-242.
- Harvey, David (2013), Asi Şehirler: Şehir Hakkından Kentsel Devrime Doğru, İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Mayer, Margit (2014), “Toplumsal Kent Hareketlerinde Kent Hakkı”, Brenner, N., P. Marcuse, M. Mayer (Der.), Kar İçin Değil Halk İçin: Eleştirel Kent Teorisi ve Kent Hakkı, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Nicosia Master Plan Ekibi (1985), The Central Area of Nicosia: Area Scheme Report.
- Çalışmanın fotoğraflandırması Cocoon Ajans tarafından sağlanmıştır. (Görsel Koordinatör:Şerife Akman, Fotoğrafçı: Salih Sevindik.)
- Çalışmanın verileri Metron Analytics tarafından sağlanmıştır.

Bu kitapçık Avrupa Birlięi tarafından finanse edilen Sivil Büyü Programının desteğiyle hazırlanmıştır. İçeriğinin sorumluluğu yalnızca Cem Atakara'ya aittir ve Avrupa Birlięi'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

